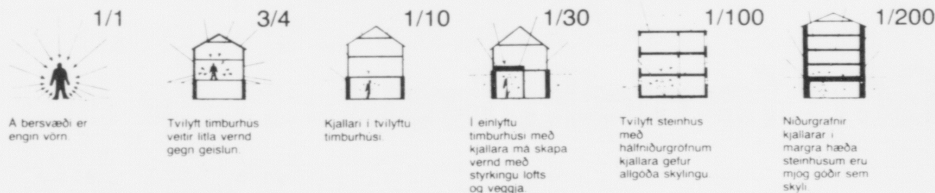

ÁHRIF KJARNAVOPNA OG VARNIR GEGN ÞEIM

VARNIR GEGN GEISLUN (SKÝLISSTUÐULL).

Menniskjuni liva við vitanina um, at eitt kjarnorkukriggj kann bresta á, men kortini gera vit okkum ikki klárt, at hetta kann gerast veruleiki. Besta prógv fyrri, at slík vápn eru góðtíkin er eitt yvirtilt í íslendsku telefonbókini, sum gevur ráð og vegleiðing um hvussu fólk skulu fyrihalda seg, um møguligt kjarnorkukriggj brestur á. Hetta er veruleiki, sum øll noyðast at taka støðu til.

Hugleiðingar:

Ræðandi veruleikin

Orð og myndir:
Dagney Joensen

Sjónleikurin »Síðsta Royndin« viðger evnið, at fólk tryggja seg móti einum kjarnorkukriggi, við at byggja bumbuskýli. Men hvat skulu menniskjuni við einum bumbuskýli, um kriggj brestur á?

Ber tað til at skriva um ein sjónleik, tá ein ikki skilir málið, ið framført verður?

Nei... og kortini. Tá sjónleikurin »Síðsta Royndin«, eftir Svavu Jakobsdóttir varð frumsýndur í Norðurlandahúsinum mikukvöldið, var tað ein uppliving í sær sjálvum at vera áskoðari, hóast íslenska málið gjørdi, at tú ikki skilti, hvat sagt varð av pallinum. Frammanundan høvdu áskoðararnir fingið frásøgn, sum greiddi frá gongdini í leikinum, og tað gjørdi tað møguligt at fylgja við.

Ónkur áskoðari, sum var kringur í íslenskum segði, at handritið var ein sonn perla og at hópin av »gullkornum« vóru søgd av pallinum.

Størsta partin av hesum skilti undirritaði at kalla litið og einki av, men kortini var upplivingin hetta kveldið ómetaliga ríkindi, og gav einum nógv at hugsa um.

Ein kendur listamaður hevur einaferð sagt, at tað er óneyðugt at siga frá lidnum listaverki. Hesi eiga at ávirka einstaklingin, so hesin sjálvur kann gera sær sínar metingar, uttan at tað verður litað av øðrum. Í føri sum sjónleikurin »Síðsta Royndin« kann henda hugsan væl nýtast.

Rithøvundin hevur skrivað ein leik, sum í innihaldi snýr seg um eini hjún og ótryggleikan at vita sær, at eitt kjarnorku-

kriggj kann bresta á.

Hjúnini eru væl fyrri peningaliga — hava bygt hús og síðan fyrri at tryggja seg fullkomiliga, eitt bumbuskýli í kjallaranum, sum bert hjúnini vita um.

Í leikinum búgva tey í bumbuskýlinum sum Ari (Sigurður Karlsson) hevur bygt. Kona hansara Beta (Edda Tórarinsdóttir) undirvisir í tónleiki, og hevur næmingar, sum koma heim til hana at fáa

undirvising. Tey eru mógvandi og hava bygt upp rammurnar um hjúnalagið, men enn hava tey ikki havt stundir at fáa børn.

Beta vil hava børn, men Ari hevur sagt, at tey fyrst skuldu hava hjúsinu upp at standa og síðan kundu tey altíð fáa børn. Tá bumbuskýlið er liðugt, skuldi næsta stigið verið barnið, heldur Beta, men nú vil Ari, at hjúnini skulu royna at búgva í

bumbuskýlinum, eins og fyrri at royna, hvussu tað kennist — um tað skuldi hent, at ein kjarnorkubumba bleiv slept yvir Reykjavík, har tey búgva.

Fyri áskoðaran gevur hetta ímyndina, sum rithøvundin helst eisini vil hava. Hvi skulu fólk byggja bumbuskýli, um tað veruliga hendir at kriggj brestur á. Tað vil í øllum førum bert leingja um pinslur teirra? Í grundini legði at fólk góðtaka slíkt óðamannaverk, og innrætta seg eftir hesum, tá tað ivaleyst ikki er møguleiki at liva aftaná at bumban er brostin.

Sum leikurin fer fram og hjúnini alt meira sýna sitt sanna andlit, verður áskoðarin varur við, at alt ikki ruggar rætt teirra millum. Tey eru ikki bert ímyndin á teimum vøkru ríku og eydnusomu, men eisini ímyndin um livslygning, at skapar tú tryggleika, so verður tú trygg.

Um tryggleikin er at

byggja rammuna um eitt eydnuríkt liv, uttan at menniskjansligu kenslurnar verða tiknar við og skaptar eftir tí umhvøvi sum tú livir í, fellir grundarlagið burtur.

Í veruleikanum kundi ein hugsað sær, at sorgarleikurin sum fór fram í bumbuskýlinum, eins væl kundi farið fram í eini snotiligari IKEA stovu, við trøllakambum og kertuljósum á røttum stað — so sum handilslýsingar siga okkum, at vit skulu gera.

Við at flyta sorgarleikin inn í bumbuskýlið vil Svava Jakobsdóttir helst visa, hvussu absurd tilveran hjá nútíðar menniskjum myndar seg. Og kortini góðtaka vit tað, sum í »Keiserens nye klæder«, eingin vil verða við, og viðganga, at nútíðarsamfelagið ikki er til fyrri at menniskjuni skulu kenna seg væl, men heldur at hetta er myndað soleiðis, — hvør av øðrum liva má — og so bert royna

at fáa sum mest burturur! .Kanska er óttin fyrri kjarnorkubumbuni hjá Ari og Betu ímyndin um hjúnarbandið, har ein ávis dubbing fer fram, fyrri at fáa javnvág í samlivi.

Tá Ari og Beta eru fullkomiliga niðurbrotin av upplivingunum í bumbuskýlinum, kemur ein næmingur hjá Betu fram á tey. Tá kom vend í hjá hjúnunum, tí nú vóru eisini onnur meðvitandi um at tey eru við undirlutan, og tí kundu tey ikki koma burturur sorgarleikinum.

Hjúnarbandið sum her gerst sorgarleikur ímyndar fyrirbrigdi sum tá tvey stórveldi við jagstranini eftir sjálvsøknum tryggleika, at enda noyðast at viðganga, at tey hava givið upp fyrri skutul og nú einki hava at liva fyrri.

Sum Beta sigur at enda í leikinum: »Nú kann einki bjarga okkum uttan kjarnorkubumban«.

Samanumtikið áhuga-verdur leikur, sum gevur áskoðaranum nakað at hugsa um.

Hóast flest øll, sum sóu frumsýningina søgdu seg ikki skilja rættuliga nógv, so kom tað okkum til góðar, at Briet Tórarinsdóttir so framúrskarandi hevur stjórnað leikinum. Her vóru ið hvussu so er fyrirbrigdi í uppsetanini, sum ikki hava verið sædd á palli í Føroyum áður.

Eisini leikararnir hugtøku áskoðaranar við sinum listarliga góða spæli. Tú hómaði leikararnar, sum vóru teir »klíptir« út úr einum veruleika, og settir saman aftur til fullkomiliga at innliva seg í eitt spæl, sum skuldi geva tað úrslit, at fáa áskoðaran at viðgera nakrar spurningar um nútíðarumhvøvi og møguleikarnar at bróta ónda sirkulin, sum vit øll tigandi góðtaka.

...og kortini skilti tú ikki orðini, men óhugnan og veruleikan á pallinum slapt ikki undan at taka støðu til.

Tá leikurin byrjar eru Ari og Beta ímyndin av teimum vøkru, ríku og eydnusomu. So hvørt sum leikur fer fram, sæst hvussu tilvera teirra verður niðurbrotin og vitloysið tekur ræði av teimum. Tá næmingurin finnur fram til Ari og Betu er sorgarleikurin ein veruleiki, og tað sum í byrjanini var spæl, hevur nú fullkomiliga avskeplað tilveru teirra.

Leygardagur 3. september 1983

